בס"ד

ישיבת מרכז הרב

שיחת מו"ר ראש הישיבה
הרה"ג הרב יעקב שפירא שליט"א
פרשת ויצא
שנה אחת–עשרה תש"פ

ישיבת **מרכז הרב**

תרפ"ד – תש"פ

96

מו"ר הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל

השבת פרשת ויצא, היא תמיד סמוכה ונראית ליארצייט של הרב חרל"פ. בשיחה המפורסמת שמסר הרצי"ה לפני מלחמת ששת הימים (מזמור י"ט), הוא סיפר שבזמן שהכריזו על הקמת המדינה הוא לא יכול היה לשמוח, איך יכול להיות שא"י מחולקת. "את ארצי חילקו" - איפה שכם, איפה יריחו, איפה חברון שלנו. עד שבא אליו "איש ברית קודשנו" - ככה הוא קרא לרב חרל"פ – ואמרו יחדיו "מאת ה' הייתה זאת, היא נפלאת בעינינו", זה מאת ה' גם אם אנחנו לא מבינים. ידוע שהרב חרל"פ היה תלמיד חבר של הרב זצ"ל, ובאחד הספרים שלו, ממעייני הישועה, הוא כותב שלעתיד לבוא ישאלו כל אדם האם ציפית לישועה. ככה אומרת הגמרא (שבת לא.), ורש"י מפרש מה זה ציפית לישועה - לקיום דברי הנביאים, והר"ן מוסיף, בימיך. אומר הרב חרל"פ במעייני הישועה (ערכה של הצפיה לישועה, עמ' י"א), בכלל הציפית לישועה זה שאדם יאמין שכל יהודי ויהודי יכול להיגאל, מפני שאם הוא לא יכול להאמין בזה אז למה הוא מחכה? הוא מצפה לישועה בה בשעה שהוא אינו מאמין שהציבור מסביבו יכול להיגאל? אלא בכלל הציפייה לישועה זה להאמין בסגולה שיש בכל יהודי ויהודי שהוא רשאי, ושהקב"ה באמת יגאל אותו. ובשבת פרשת ויצא הייתה תמיד קבוצת תלמידים מהישיבה שהייתה הולכת בליל שבת לביתו של הרב זוסמן (שהיה תלמידו של הרב חרל"פ), והיו יושבים אצלו די הרבה זמן, ושומעים לא רק סיפורים אלא גם דברי תורה. וכשאחד הבנים של הרב חרל"פ נסע להיות רב בארה"ב, הוא שלח לו מכתבים (אז לא היה פלאפונים ב"ה), והרב ביקש שישלח לו תמונות שלו ושל כל בני המשפחה, מפני שהוא רצה לדעת שהאטמוספירה האמריקנית, או הקליפה האמריקנית, לא השתלטה על המשפחה שלו - שלא ישנו את החזות שלהם, שיישארו כמו שצריך. זה הטריד אותו, והוא רצה לקבל תמונות. ולא רק מיד כשנסעו אלא גם אח"כ, מפני שעם הזמן זה נהיה הרגל, וזה יותר גרוע. ידוע שהרב'ה הבית ישראל מגור למד אצל הרב חרל"פ קבלה. שמענו מהרב זוסמן שפעם הוא היה אצל הרב חרל"פ ביום חמישי, ונכנס הגבאי של הרב'ה מגור ואמר שהרב'ה רוצה להיכנס. והרב'ה מגור היה צעיר הרבה יותר מהרב חרל"פ, והוא נכנס אליו לחצי דקה, אמר לו שלום ויצא. אז הרב זוסמן שאל את הרב חרל"פ מה התרחש, והשיב לו, שהרב'ה מגור לומד אצלו קבלה, והגמרא אומרת שתלמיד שיוצא מהעיר צריך להגיד שלום לרבו (לא כמו שנוהגים היום), והיות והוא לומד אצלו הוא בא להגיד לו שהוא נוסע לכרמל, לחיפה, אז הוא בא להגיד לי שלום לקיים את מה שהגמרא אומרת. לדבר על הרב חרל"פ, יכלה הזמן והמה לא יכלו. בא אליו פעם יהודי ואמר לו שהוא היה באיזה מקום וביזו את הרב זצ"ל, ולא יכול להיות שישתקו על דבר כזה, ובשום אופן לא יכולים לשתוק, ובכל טצדקי שבעולם הוא ניסה לחמם את הרב חרל"פ. אמר לו הרב חרל"פ, זה באמת כ"כ כואב לך כמו שאתה מציג את זה בפני? אמר לו, כן. אמר לו הרב חרל"פ, אם זה כ"כ בוער בך, איך זה יכול להיות שלא התעלפת? סימן שזה אולי אכפת לך, אבל לא עד דכדוכה של נפש. המילים האחרונות (חוץ משמע ישראל) שאמר הרב זצ"ל לפני פטירתו היו "ר' יעקב משה", הוא היה מאוד קשור אליו. "כשם שאין פרצופיהם דומים כך דעותיהם שונות" (תוספתא ברכות ו) - לכל אדם יש את הייחוד שלו, אבל ודאי שבדברי הרב חרל"פ (במי מרום בעיקר), יש את חותמו של הרב, על הרעיונות ועל הדברים. לכן פה בישיבה הספרים של הרב חרל"פ מצויים יותר מאשר במקומות אחרים.

ואנכי לא ידעתי

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא". ואז הוא חלם שסולם מוצב ארצה ומלאכי אלוקים עולים ויורדים בו. והנה ה' ניצב עליו, זה ג"כ היה בחלום, ויאמר אני ה' אלוקי אברהם אביך וכו', והיה זרעך כעפר הארץ, ושמרתיך, כי לא אעזבך עד אשר עשיתי את אשר דברתי לך. ויקץ יעקב משנתו ויאמר, "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (בראשית כח, י-טז). מה פירוש "ואנכי לא ידעתי", הרי בפסוק השני כתוב ויפגע במקום, ואומר רש"י שיעקב אבינו אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא אתפלל, ומיד קפצה לו הארץ. אז אם כל מה שיעקב חזר מחרן או שהמקום שבא אליו זה היה מכיוון ש"אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי", בוודאי שהוא ידע שזה מקום קדוש, "בהר ה' יראה" (בראשית כב, יד). ככה אמר אברהם אבינו. יצחק אבינו קרא למקום הזה שדה, זאת אומרת שידעו על מה מדובר. אז מה אומר יעקב אבינו, אם עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא יכול להיות שאני לא אתפלל שם, איך הוא אומר אח"כ "ואנכי לא ידעתי", הרי הוא כן ידע? ועוד רש"י אומר, אילו ידעתי - לא הייתי ישן שם. אבל אתה כן ידעת. למה יעקב באמת אמר, אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותיי ואני לא אתפלל, ואיך יכול להיות שאני לא אחזור לשם?

יש גמרא בברכות (נג:) שדנה האם אדם שאכל לחם ולא ברך והלך משם, האם עליו לחזור לשם כדי לברך. מחלוקת ב"ש ובית הלל, "תניא אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שאכל בראש הבירה ושכח וירד ולא ברך, יחזור לראש הבירה ויברך? אמרו להן ב"ש לב"ה: לדבריכם מי ששכח ארנקי בראש הבירה לא יעלה ויטלנה? לכבוד עצמו הוא עולה, לכבוד שמים לא כל שכן". **אדם שוכח מפתחות של** האוטו, הוא חוזר. אז למה שלא יחזור בשביל ברכת המזון, כבוד שמיים. לכן בהלכה נפסק שלמרות שבמחלוקת ב"ש וב"ה הלכה כב"ה, לכתחילה צריך לנהוג כמו בית שמאי, שמי שיכול לחזור שיחזור למקום האכילה שלו. ברכת המזון דאורייתא, יותר מתפילה. אז אם אדם צריך לחזר אחרי מניין, וודאי שהוא צריך לחזר כדי לחזור למקום שמברכים ברכת המזון דאורייתא. אמר יעקב אבינו, מקום שיש כבוד שמיים שאני לא אכנס לשם, העובדה שאני לא נמצא עכשיו לידו, זו אינה סיבה שאני לא אחזור להתפלל שם, כמו בברכת המזון. נכון שמלוא כל הארץ כבודו ואדם יכול להתפלל לקב"ה היכן

ניתן להירשם לקבלת הגליון בדוא"ל בכתובת Mercazharav@gmail.com,
ובקבוצת הווטסאפ דרך הקישור - לפלאפונים מסוננים

שהוא רוצה, אבל אנחנו רואים שכשמברכים את הקב"ה על משהו מסוים אז מברכים באותו מקום. מלוא כל הארץ כבודו, אבל אם יש את המקום האמתי, שם צריך להיות. היה סיפור על חסיד גור שלמד בישיבה של הרב מאיר שפירא מלובלין, מייסד הדף היומי, וכשהגיע חג השבועות הוא ביקש לנסוע לרבי"ה שלו. אמר לו ר' מאיר שפירא, איך אפשר בחג השבועות לעזוב את הר סיני? אמר לו החסיד נכון שפה זה הר סיני, אבל משה רבינו נמצא שם. איך אפשר לברך במקום אחר כשכבוד שמיים לחזור לאותו מקום? אז זה בעצם מה שאמר יעקב אבינו. יכול להיות שאני לא אחזור, לא להתפלל במקום שבו התפללו אבותיי? לא היה מדובר על זמן, אמנם הוא תיקן תפילת ערבית, מפני שגם כשיעקב אבינו מתקן תקנה חדשה שנקראת תפילת ערבית, זה עדיין לא אומר שבגלל שאנחנו עושים משהו חדש, זה לא צריך להיות מחובר לאלה שהיו לפנינו.

יעקב – בחיר האבות

אומרים בעלי התוספות, "והנה ה' ניצב עליו", לא מצינו בשאר האבות ביטוי זה. למה? מפני שהמלך נגלה לא בחרישה ולא בזריעה אלא בכרי, ששם מפרישים תרו"מ, בגמר מתגלה הקב"ה. אומרים בעלי התוספות, יעקב היה גמר האבות, לכן והנה ה' ניצב עליו. הוא משווה את זה למה שכתוב הנה מקום אתי ונצבת על הצור. "והנה ה' ניצב עליו" שאצל יעקב, זו הייתה התגלות מעין ההתגלות שהיה בהר סיני. הייתה קבלת התורה אצל יעקב יותר מאשר אברהם ויצחק. מה הפשט? יש פסוק בספר ישעיהו (כט, כב-כג), "לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם, לא עתה יבוש יעקב, ולא עתה פניו יחוורו: כי בראותו ילדיו מעשה ידי, בקרבו יקדישו שמי, והקדישו את קדוש יעקב, ואת אלהי ישראל יעריצו". הקב"ה אמר לבנ"י אל תדאגו, עוד יהיה ילדי מעשה ידי בקרבו. מה זה מעשה ידי? זה אותו ביטוי שכתוב לגבי המצרים כשהקב"ה אמר למלאכים לא לשיר (שמות רבה פרשה כג), אז על מי נאמר מעשה יד טובעים בים? אנשים שמצד עצמם הם כלום, בלי שום מעלה, כמו המצרים. ההגדרה היחידה שאפשר לתת להם זה שהם מעשה ידיו של הקב"ה. אומר הנביא שיש ילדים שהם מעשה ידי והם יקדישו את שמי, וגם יקדישו את קדוש יעקב, הכוונה את הקב"ה שנקרא קדוש יעקב. למה הקב"ה נקרא קדוש יעקב? אומר הרד"ק, "לפי שיעקב ראה קדושת האל במראה הנבואה, במחזה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". נראה מילים סתומות כאלה. ליעקב היה מראה נבואי עם סולם שרגליו על הארץ וראשו מגיע השמימה, ולכן הוא ראה יותר מאחרים את קדושת הקל. ההתגלות הכי גדולה הייתה הר סיני אחרי יציאת מצרים, ואצל יעקב הייתה ההתגלות הכי גדולה אחרי שאר האבות. לכן פה הנביא אומר והקדישו את הקב"ה, וקורא לו "קדוש יעקב". אין מילה אחת שכתובה לריק.

כותב הרמב"ם בספר המצוות במצוות קידוש השם, שקידוש בכל מקום זה כינוי לדבר שמופרש ומובדל מכל המקומות. הרי את מקודשת לי, אומר התוס' במסכת קידושין בדף ב', זה אומר שאת מיוחדת ומופרשת לי. קדושים תהיו לאלוקיכם, שלא תהיו כמו כל המון העם. יש ביטוי בחז"ל (סנהדרין צב.), "קדוש לעולם קיים". קדושה זה משהו עילאי יותר, אין לו ביטול. יש עוד ביטוי בחז"ל, קדושה לא פקעה בכדי. קדושה לא פוקעת מאליה, בדבר קדוש צריך לחלל את הקדושה על משהו אחר. "ואנשי קודש תהיו לי" (שמות כב, ל), אומרים בשם הרב"ה מקוצק, תהיו אנושיים עם קדושה. הקב"ה לא רוצה אותנו בתור מלאכים, הוא רוצה שנהיה אנשי קודש, כאלה אנשים שיודעים להשתמש בקדושה לכל הצרכים שלהם. "ויתן לך האלוקים" (בראשית כז, כח) המדרש אומר שיצחק ברך את יעקב שהקב"ה ייתן לך אלוקות - שתרגיש את האלוקות בכל דבר דבר, בטל השמיים ומשמני הארץ. זה לא רק ציון של מי ייתן לך, זה חלק מהברכה, ייתן לך אלוקים, אלוקות. תרגיש את זה גם בטל השמיים ומשמני הארץ. המהר"ל בדרך חיים לאבות פרק ד' אומר שאברהם יצחק ויעקב לא היו אנשים טבעיים אלא אנשים אלוקיים ולכן הם יכלו לעמוד בניסיונות, דהיינו לא אנשים שהולכים לפי הטבע אלא אנשים שהולכים קצת יותר למעלה ולכן הם יכלו לעמוד בניסיון. יעקב ביקש מהקב"ה "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש". אומר הכלי יקר שם, יעקב לא ביקש מותרות, רק מה שאני צריך תן לי. אם זה הפירוש, בקשתו של יעקב אבינו לא התמלאה – שהרי יעקב יצא מבית לבן עשיר מאוד, עד כדי כך שגיסיו ה"יקרים" אמרו "כי מאבינו עשה את כל הכבוד הזה" (בראשית לא, א), כבוד מלשון כבודה. יעקב הרי ביקש רק מה שהוא צריך. רבי היה מעשירי עולם, והגמרא (ברכות לו.) אומרת שמעל שולחנו לא פסק צנון וחזרת, אפילו התיבולים. ומצד שני הגמרא אומרת שלפני פטירתו רבי הרים את אצבעותיו והעיד על עצמו שמעולם לא נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה. אז מה הפשט של פסק מעל שולחנו כלום? אלא הכל היה בשביל האורחים, אישית הוא לא נהנה. אומר יעקב, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש. אני לא צריך מותרות. אבל מה ההמשך של יעקב "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך". הדברים שמעבר למה שאני צריך יהיו לא בשבילי, את זה אתן לאחרים, עם זה אעשה דברים שבקדושה. מצאתי מציאה במדרש (שמות רבה פרק יט) "ונתן לי לחם לאכול - שמזרעי יצאו כהנים שאוכלים את לחם הפנים; ובגד ללבוש - שמזרעי יצאו כהנים שלובשים בגדים כהונה". זה דרש, אבל ככה המדרש אומר, שמה שכתוב שייתן לך אלוקים, שהאלוקות תהיה בכל מקום, "ואנשי קודש תהיו לי", אני אוכל להוציא את זה מהכוח אל הפועל. וכל מה שהיה לו אלו לא מותרות, אלא דברים שבקדושה. כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו א-לוה. בא"י הקדושה משפיעה גם על הדימיון של האדם. ודרגתו של יעקב אבינו בא"י הייתה בלי שוני בין זמן עירנותו לזמן שינתו , לא ירד מאומה מדרגתו. כרע, שכב – ובכל זמן, גם של שינה, תכונתו היא ארי. יציבות אחת של דבקות בה' ואי הסחת הדעת ממנו.

מהו קודש קודשים?

שיר השירים נקרא קודש קודשים. "כל השירים קודש ושיר השירים קו"ק" (ידיים ג, ה). בכתיב הזה הרציי"ה הדפיס בהקדמה לשיר השירים לפני קבלת שבת (ובהוצאה החדשה פתחו את הר"ת והרסו את כל העסק...). למה שיר השירים קו"ק? אומר הרב ועוד מפרשים, שבכל שיר יש את המשל ויש את הנמשל, אך בשיר השירים יש רק נמשל, הכל זה רזי דרזין. לכן כתוב (זוהר וירא דף צח ע"ב) על רבי עקיבא שהיה קורא שיר השירים והיה בוכה, מפני שהוא ידע עד היכן הדברים מגיעים. שלא מדברים על משמעות פשט המילים. אומר הרב, זה כמו שכתוב בנביא והיה על מצילות הסוס קודש לה' (זכריה יד, כ), כשיש דברים שנראים הכי גשמיים והופכים אותם לדבר שהוא כל כולו רוחני - זה נקרא שהוא קו"ק. קודש הוא מול חול, אולם קודש הקודשים הוא יותר מקודש, זה דבר שכולו הופך לדבר שבקדושה. זה מה שאמר יעקב אבינו, אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. מה היה במקום הזה? כמו שאומרים בעלי התוספות, במקום הזה היה סולם שמחבר בין השמיים ובין הארץ. לא מדובר רק על החיבור הפיזי. יש ה' בזמן שאדם עולה בשלבי הסולם, ויש ה' עם האדם גם בזמן שהוא יורד מהסולם, גם אז הקב"ה נמצא. ומי זה הסולם? אומר הרב באורות בעמוד ס"א שורה אחת: "לא נבהל כלל מהמפחידים אותנו מתעופת המחשבה, מהאומרים שהננו מתאמרים לעלות מרומי שחקים באין סולם. לא כן, יש לנו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה: המאור שבנשמתנו, בנשמת הכלל ונשמת הפרט, אשר תתעורר יפה ע"י אור גנזי תורה." הסולם שלנו זה הרוחניות, המאור שבנשמתנו. זה הסולם, זה היה חלום יעקב. גם כשעולים וגם כשיורדים, בכל מצב. על זה אמר יעקב אבינו "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" - שעכשיו אני רואה שהאלוקות נמצאת בכל מקום, גם בדברים שזה נראה לנו משולל שייכות לקדושה, שנתקיימה בו ברכת יצחק: ויתן לך האלוקים, אלוקות. עיין בן איש חי – פרשת בראשית, שנה שנייה, על מ"ש חז"ל, אין קידוש אלא במקום סעודה. שיש להגיע לקדושה כאשר יזהר בכל הפרטים בשעת אכילתו, שקדושתו תבוא גם באמצעות האכילה הנכונה, הן מצד הברכות, וכשרות ועוד ע"ש.

ובעין איה לברכות דף מ"ח ע"ב, משה תיקן לישראל ברכת הזן כשירד להם המן, יהושע תיקן ברכת הארץ כשנכנסו לא"י וכו'. ובעין איה ברכות פ"ז אות ל"א כותב הרב: בהיות האכילה משפלת את

האדם אל גסות חושיו והנאתו הבהמית הפרטית, הוכן לנו מראש בעצת ה', סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. לעלות משפלות הפרטי אל רוממות הכלל. שהאדם יעלה בהודאתו על מה שקשור לגוף להודאה על הארץ ולבניין ירושלים ע"ש היטב.

קידוש השם

כותב הרמב"ם בספר המצוות במצות עשה של קידוש השם (מ"ע ט): "היא שצונו לקדש את שמו, והוא אמרו "ונקדשתי בתוך בני ישראל". וענין זאת המצווה אשר אנחנו מצווים לפרסם האמונה הזאת האמתית בעולם, ושלא נפחד בהיזק שום מזיק, ואע"פ שבא עלינו מכריח לבקש ממנו לכפותינו - שלא נשמע אליו, אבל נמסור עצמנו למיתה ולא נתעהו לחשוב שכפרנו; אע"פ שליבותינו מאמינים בו יתעלה. וזאת היא מצות קדוש השם המצווים בה בני ישראל בכללם, רוצה לומר: התרת עצמנו למות ביד האנס בעבור אהבתו יתעלה וההאמנה באחדותו, כמו שעשו חנניה מישאל ועזריה בזמן נבוכדנצר הרשע כשציווה להשתחוות לצלם, והשתחוו לו כל ההמון וישראל בכלל, ולא היה שם מקדש שם שמים - אבל פחדו הכל; והייתה בזה חרפה לכל ישראל על אשר אבדה זאת המצווה מכללם. ולא נצטוותה זאת המצווה אלא לכמו המעמד המפורסם הגדול ההוא אשר פחד ממנו כל העולם. ולהיות פרסום הייחוד בזה, יעד השם על ידי ישעיה שלא תשלם חרפת ישראל בזה המעמד, ושיראו בהם בחורים בעת ההיא..." **דהיינו, אע"פ שכולם מפחדים יש מצווה לקדש שם שמיים. ואם מחללים שבת בפרהסיא בכמה ערים בארץ ואף אחד לא מוחה, לא הפגנה שלא תעזור, מחאה כלפי שמיא. אם על ארנק אדם חוזר, אז כלפי שמיא לא צריך למחות על חילול השם כזה גדול?! אני לא מבין את זה אבל אינני רוצה לקטרג.** "ולהיות פרסום הייחוד בזה, יעד השם על ידי ישעיה שלא תשלם חרפת ישראל בזה המעמד, ושיראו בהם בחורים בעת ההיא הקשה לא יפחידם המוות, ויתירו נפשם, ויפרסמו האמונה ויקדשו את השם ברבים, כמו שהבטיחנו באמרו "לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחוורו כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי, והקדישו את קדוש יעקב ואת אלוקי ישראל יעריצו" (ישעיהו כט, כג)" **הרמב"ם מביא את הפסוק הזה מספר ישעיהו, מפני שזו הייתה התכונה של יעקב אבינו - ללכת על ייחוד ה' במסירות נפש, ואפילו מעשה ידיו בקרבו. מפני שהתכונה של יעקב הייתה להאמין בקדושה שקיימת בכל דבר - לא רק בעצמים, ולא רק בדברים גשמיים, אלא גם בבני אדם. וכמו שהבאתי בהתחלה מהרב חרל"פ, שהציפייה לישועה היא להאמין בכל יהודי שהוא רוצה להיוושע. כך כותב הרב בעין איה (ברכות, כו), למה הקב"ה אמר לעם ישראל ביציאת מצרים אני מביא אתכם לארץ זבת חלב ודבש? זה לא הובטח לאברהם אבינו. לעודד את יוצאי מצרים הוא אמר להם שהם יבואו לארץ זבת חלב ודבש. אדם שנמצא במצרים צריך קדום כל לצאת ממצרים, בין אם הוא מגיע לארץ זבת חלב ודבש או לא, צריך לצאת. אומר הרב, הקב"ה אמר לבנ"י דבר עמוק מי ימצאנו, שכאשר אתם תצאו ממצרים לא"י אתם תתעלו לדרגה כ"כ גבוהה, כ"כ קדושה, שגם אם יהיה לכם ריבוי של שפע גשמי זה לא יוריד אתכם מהדרגה הרוחניות. נכון שעל פניו רוחניות וגשמיות זה תרתי דסתרי, ואם משיב הרוח - אז מוריד הגשם, אם אתה מסלק את הרוחניות אז באה הגשמיות, בד"כ זה לא הולך ביחד. אבל הרב כותב שכל זה נכון בחוץ לארץ, אבל בעבודת הקודש אומר הרב במאמרי ראי"ה[1] (בניגוד לדברי בעל חובת הלבבות), שם הקדושה תעלה גם את הדברים הגשמיים. לא שח"ו מישהו יוכל לפרש שבא"י כדאי שיהיה לכל אחד רולס רויס כדי לקיים את ההבטחה. ההבטחה היא להתעלות בא"י, המקום הטבעי שלנו, עד כדי התעלות כזאת של "אנשי קודש תהיו לי", שנוכל להשרות את השכינה ואת הקדושה בכל דבר, בשום שכל כמובן, וע"פ הגדרות התורה. זו הייתה מעלתו של יעקב אבינו. ועל זה הוא אמר "יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" - כלומר לא ידעתי שפה אני כבר יכול למשש ולראות את ההבטחה שניתנה לי, שבכל מצב, בין עלייה ובין ירידה - הקב"ה נמצא שם, "הנה אנכי עמך". איך הגיע יעקב אבינו למדרגה הזאת? בגלל שהוא אמר, איך עברתי על מקום שהתפללו בו אבותיי ואני לא מתפלל שם, ומיד קפצה לו הארץ. אם יעקב אבינו לא היה מתגעגע למקום שבו התפללו אבותיו, הארץ לא הייתה קופצת. כשיש רצון כנה ואמתי אז אין מגבלות של מקום, אין מגבלות של זמן – "והיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה" (**בראשית כט, כ**). כשאדם אוהב משהו, אז הזמן הוא לא זמן, והמקום הוא לא מקום. אומר השפת אמת (**תר"נ**), והיו בעיניו כימים אחדים, שהכל היה מקשה אחת של אחדות אחת. זה לא היה תחת מסגרת הזמן. "קפצה לו הארץ", הכוונה היא שכשאדם משתוקק למשהו טוב, ובפרט רוחני, אזי אין לו מגבלה של מקום או של זמן, הכל יכול להיות בקפיצת הדרך. וקפצה לו הארץ, הכל נראה לו קצר.

ויהיו בעיניו כימים אחדים

ההלכה היא שלא תוקעים בשופר בר"ה שחל בשבת. מדוע, הרי שופר נועד לבלבל את השטן, וכי בשבת לא צריך לבלבל את השטן? אומרת הגמרא (**ר"ה כט:**), שמא האדם ירצה ללמוד לתקוע, וכשילך להתלמד יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. שואלים התוס', הרי יש מאן דאמר בגמרא שאומר שמהלך כעומד דמי, אז לפי אותו מאן דאמר אין מציאות שאדם יעביר ארבע אמות ברה"ר, הוא תמיד יעביר פסיעה אחר פסיעה. ומשיבים התוס' שהחשש הוא בקופץ. מה הפשט? ביטלו תקיעת שופר בגלל חשש שמישהו ילך ללמוד תקיעת שופר אצל הרב'ה שלו, אבל הוא לא ילך בהליכה איטית, בקופץ? ביטלו שופר בר"ה שחל להיות בשבת בגלל קפצן כזה? המאן דאמר הזה הוא בן עזאי. הוא זה שאומר בפרקי אבות (**ד, ב**) "הוי רץ למצוה קלה כבחמורה", במצוות לא ללכת לאט. כתוב בגמרא (**ב"ק לב.**) שאם ביום שישי אדם רץ והזיק, פטור כי רץ ברשות. ולמה רץ ברשות, אומר רש"י, כי אין זמן, אם לא ירוץ הוא לא יגיע לשבת בזמן, ולכן רץ ברשות ופטור.

שאלתי את הרב ישראלי זצ"ל, הרי כתוב שיש גם מצוה לרוץ לבית כנסת, אז אם מישהו רץ לבית כנסת וחבל במישהו, נגיד רץ ברשות פטור? הוא אמר לי מה פתאום, שיקום יותר מוקדם. אבל ביום שישי זה לא שייך, מה שלא תעשה זה זמן צפוף. "רץ ברשות". אז אומרים התוס' דמיירי בקופץ. ומה הכוונה, שזה לא דבר לא שגרתי שכשאדם רוצה ללמוד איך לתקוע בשופר הוא יקפוץ. איך הוא יכול ללכת לאט, פסיעה אחרי הפסיעה? הלא אם הוא הולך ללמוד לתקוע בשופר, אין ספק שהוא יקפוץ! "והיו בעיניו כימים אחדים", "קפצה לו הדרך". למה? בגלל שזה בער בעצמות של יעקב אבינו. אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותיי ואני לא אתפלל שם?! זה לא יותר גרוע מברכת המזון שצריך לחזור לכבוד שמיים, אז איך אני לא אחזור? כשזה הרצון של האדם, שיש לו יחס כזה לנושא, אז הכל נהיה הרבה יותר קצר. על מה אבדה הארץ? שלא ברכו בתורה תחילה (**ב"מ פה:**). ברכות זה בדר"כ דרבנן, חוץ מברכת התורה, אבל בגלל ברכה אבדה הארץ? לא בגלל ברכה. אומר הר"ן, שזה היה סימן שלא הייתה חשובה בעיניהם. מפני שאם זה היה בשבילך דבר חשוב אז היית מברך על זה. אם מקום שהתפללו לו אבותיו זה חשוב לך, אז לא יכול להיות שאתה לא תרצה לחזור לשם. יש הרבה דוגמאות לזה. זהו דבר אחד שהתורה מלמדת אותנו על יעקב.

נחלה בלי מיצרים

אומרת הגמרא (**ביצה טז.**) שבשבת אדם זוכה לנשמה יתירה, ואומר רש"י שאוכל ושותה ואין נפשו קצה עליו. בעצם אומר פה רש"י שכאשר האדם מרומם יותר, הוא עם נשמה יתירה, אז גם הנשמה שלו היא גם לא כמו של יום ראשון או שני. עתה זו אכילה של קדושה. בזה אדם לא קץ, זו הדרגה של שבת. על זה אומרים חז"ל (**ב"ר יא, ז**) , ר' יוחנן בשם ר' יוסי בר חלפתא אמר: אברהם שאין

[1] עיין במאמרי ראיה "נאדר בקודש" עמוד 406 ובמאמרי ראי"ה עמוד 234 וזו ההבחנה בין קדושה עליונה (אורות כז) ראה בעין איה שבת חלק ב' פרק ט' אות כ"ב, לבין קדושה רגילה. קדושה שאינה מעלה את האלוקות בחיי חומר ובכישרונותיו הטבעיים של האדם.

כתוב בו שמירת שבת ירש את העולם במדה שנאמר "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה" וגו', אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת, שנאמר "ויחן את פני העיר", נכנס עם דמדומי חמה, וקבע תחומין מבעוד יום, ירש את העולם שלא במדה שנאמר "והיה זרעך כעפר הארץ" וגו'", שבזכות שיעקב שמר שבת הוא קבע תחומין, ולכן הקב"ה ברך אותו "ופרצת", שיטול נחלה בלי מיצרים. הביטוי במדרש הוא ש"נכנס עם דמדומי חמה", בין השמשות, שזה זמן שאינו יום ולא לילה, זמן שאפשר ברגע אחד להתבלבל, שם יעקב אבינו קבע תחום שבת. גם אברהם שמר שבת, הרי הוא קיים את כל התורה כולה, אבל יעקב גם עשה תחומין. מה הפשט? כתוב בחז"ל (פסחים פח.), שיעקב אבינו קרא למקום המקדש בית, יצחק קרא לו שדה, ואברהם קרא לו הר. מה ההבדל בין הבית השדה וההר? כותב הרב באגרות (ג, תשמ"ו), שיעקב אבינו ידע שהוא הגיע למעמד להקים שנים עשר שבטים. בית זה מקום עם מחיצות - צריך להישמר מאוה"ע לא להתקרב אליהם ושלא הם יתקרבו אלינו. אדם שרוצה לגדל שנים עשר שבטים שיפיצו את האומה בעולם, אז הוא קודם כל צריך להסתגר בתוך הבית שלו. אבל זו אינה הסתגרות לשם הסתגרות, אלא הוא מסתגר בתוך המחנה פנימה כדי שאח"כ הוא יוכל להפיץ את האמונה בכל העולם כולו.

לכן אומר הרמב"ן שלא כתוב על יעקב שהוא קרא בשם ה', רק על אברהם ויצחק. למה הוא לא קרא בשם ה', למה הוא לא עשה כמו אברהם ויצחק? אומר הרמב"ן מפני שיעקב מיטתו שלימה, שלא היה בזרעו פסול, לא כמו אברהם ויצחק. אז עצם המציאות, אדם שיש לו שנים עשר עילויים כאלה זו הקריאה בשם ה' הכי גדולה שיכולה להיות. בפרט שיעקב קרא לו בית, הוא צריך לבנות את הכל מבפנים ואחרי זה לצאת החוצה. אומר הרב, לכן הוא קרא למקום המקדש בית, צריך את המחיצות. שלמה המלך בנה את בית המקדש ועשה חלונות צרים כלפי פנים ורחבים כלפי חוץ כדי להבליט את התפקיד של בית המקדש להפיץ את הרוחניות והקדושה החוצה. מתי? כשאתה מסדר את הבית מבפנים. אם "פלטרין שלך לא כבשת", אתה לא יכול לכבוש קודם מקומות אחרים. לכן הקב"ה אמר ליעקב אבינו. מי שכשצריך יודע לקבוע תחומין, יודע לעשות פעולות כדי שהגבולות לא יטשטשו, שמושגים של קודש וחול לא יתערבבו אחד בשני, הוא זה שהקב"ה מברך אותו בנחלה בלי מצרים שנאמר "ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה", מה שלא נאמר לאברהם ויצחק. דווקא הריכוזיות בבית יעקב היא שנתנה לו את העוצמות שאח"כ כל העמים ילכו בשם ה'. כמו קפיץ של שעון מעורר מהסוג הישן, כל כמה שאתה מותח

רושם הצדיק

"מלמד שיציאת צדיק עושה רושם" אומר רש"י (בראשית כח, י). וקשה, וכי יעקב היה הצדיק היחיד שיצא ממקום מושבו, הלא אברהם ג"כ נדד ממקום למקום, ויצחק ג"כ נדד ממקום למקום. א"כ למה עליהם לא אמרו שיציאת צדיק עושה רושם? שאלה ידועה. אברהם ויצחק הלכו ממקום למקום וקראו בשם ה', אז ודאי שיציאתם מהמקום עושה רושם. אבל יעקב אבינו היה בתוך הבית. הוא לא טשטש, הוא עשה גבולות, הוא הציב תחומין. אחד כזה מה ההשפעה שיש לו בכלל על הציבור? למה שהיא תעשה רושם, הרי הוא בתוך תוכו, הוא בפנים? על זה אומרים חז"ל שגם יעקב אבינו יציאתו עושה רושם. אומר השפת אמת (תרל"ו), שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, אין הכוונה שאחרי שהוא עוזב את המקום אז הוא לוקח אתו את כלל ההשפעות שהיו לו. בדיוק להיפך, עושה רושם זה כמו שכתוב בזוהר, רשימו, שגם לאחר שצדיק יוצא מהמקום, הקדושה שהוא השפיע לא פקעה כהוא-זה. זה תמיד נשאר, אבל רק כשהוא יוצא בדיוק אתה רואה איזו מהפכה הוא עשה פה. אבל אין הכוונה שהוא לוקח את זה אתו ופה לא נשאר שום דבר. כמו כן היא שבת. כתוב שההשפעה של השבת מתמשכת גם קדימה לשלושת הימים הראשונים של ימות החול, ולכן מי שלא הבדיל במוצ"ש יכול להבדיל עד יום שלישי, מכיוון שקדושת השבת משפיעה.

בית המקדש השלישי

כתוב בחז"ל שהבית השלישי הוא כנגד יעקב אבינו. הבית השלישי הוא הבית שלא ייחרב, הוא הבית שכל כולו נעשה לשם שמיים. כך אומר הספורנו בפרשת פקודי. את הבית הראשון בנה שלמה והוא שיתף פועלים מצור. בבית השני גם היוזמה לבנות באה ע"י כורש. לכן הם בסוף נפלו. אבל הבית השלישי שישה כל כולו בלי שום יד נכרי באמצע שהוא כנגד יעקב שקבע תחומין, הוא יישאר לנצח נצחים ולא ייפול בידי אויב, מפני שהכל יעשה במאה אחוז לשם שמיים. על זה הקב"ה הבטיח דווקא ליעקב אבינו. כי זה מה שגורם ליציבות - כשעושים דברים בלי טשטושים ובלי ערבובים. אפילו הגוי הזה, בלעם, אמר "מה טובו אוהליך יעקב" (במדבר כד, ה). תמיד הדגש הוא על הדרגה של יעקב אבינו. אומר הרב בעולת ראיה (ברכות ט, שיד) "לך ה' הגדולה והגבורה וכו' וההוד". "כאשר יגדל שם ישראל ועמים רבים יראו את ההוד והתפארת הקדושה ושלום העולמים הנמשך מהוד דעות נשגבות כאלה, שבהם רפודה קדושתן של ישראל בלא פגישה ובלא התגברות" ואני מוסיף, בלי פוליטיקה, "ירוצו לבקש את ד' אלהי ישראל. א"כ ביהמ"ק מקום האורה לא בנצח יתגבר, לא בהוראת ניצוח המורה התגברות של פגישה על ההתנגדות, כ"א בהוד הנתון עליו ברוח החן והקדושה, לפניו יכרעו איים ועמים רבים יבקשו פני ד' בהר ציון ע"פ תביעה הבאה מהכרה פנימית מצדם, שזהו ערך פעולת ההוד, כהוד מלכות הנתון על מלך רב צדק ואביר חכמה, שמאהבה ורוממות נפש ירוצו הכל להכנס תחת דגלו." הגויים יראו שבית המקדש הוא הוד, הוא מקרין, ולכן ירצו להתחבר אליו ולא בגלל מלחמה וכפיה. ויראו את זה כהוד מלכות הנתון על מלך כמו שאומרים ביום כיפור על כהן גדול בפיוט מראה כהן. על זה אומרים חז"ל "וההוד" - זה בית המקדש, שהוא בית המקדש השלישי כנגד מידתו של יעקב אבינו, נקרא בית המקדש "וההוד", מפני שיעקב אבינו הוא זה שמפתח את התכונה הזאת שאמורה להיות בבית המקדש שכמה שאנחנו מבפנים נהיה יותר מושלמים, יותר גדולים, גם הפרט וגם הכלל, אז גם ההשפעה החוצה היא תהיה לא פחותה מ"ויקרא בשם ה'" הכתובים אצל אבותינו אברהם ויצחק. שבת שלום ומבורך!

דברי תורה אלו יהיו לע"נ חמי היקר, עובד ה' בתום וביושר הר"ר יצחק יעקב ספיר ז"ל שהיום מלאו י"ב חודש לפטירתו. ת.נ.צ.ב.ה.